

EGY 1515-ÖS LEVELESKÖNYV AZ EGYETEMI KÖNYVTÁRBAN

(Kiadatlan reneszánsz-kori levelek)

HORVÁTH LÓRÁNTNÉ

A budapesti Egyetemi Könyvtár kézirtárában őrzött Pray-gyűjtemény kilencedik kötetében, jórészt XVIII. századi anyag közé kötve, egy egyetlen kéztől származó huszonnégy lapból álló, kétoldalasán írott, 205x150 mm méretű levélmásolat-gyűjtemény található. Címe: *Exempla Joannis Pannonii et aliorum epistolarum*. A másolatok, amint ez a rubrumból kitűnik, 1515-ben készültek.

A gyűjtemény összesen huszonnégy másolatot tartalmaz. Ezek közül tizennégy darab (az 1. és 8—20. sorszámúak) Mátyás királytól, egy (a 7. sorszámú) Vitéz Jánostól, öt (a 2—6. sorszámú) Janus Pannóniustól származik, négy darab pedig egyéb ismeretlen vagy kevésbé ismert szerzőktől.

Az anyag egy része más források alapján készült kiadványokban már megjelent nyomtatásban, így Mátyás király leveleit egy kivételével mind sajtó alá rendezte Fraknói (29., 33., 36., 37., 47., 54., 55., 56., 57., 58., 85., 99. és 102. szám alatt).¹ Ezt a leveleskönyvet azonban, az egyetlent, amelyiknek a keletkezési éve adva van, sem Kelcz, sem Katona, sem Teleki² nem ismeri, sőt Fraknóinak a Mátyás levelekre vonatkozó részletes szövegforrása sorrendjében sem kapott helyet, pedig itt a második hely illetné meg.³

Janus Pannoniusnak a gyűjteményünkben szereplő öt levele ugyancsak sajtó alá került Teleki Sámuel kiadásában (sorszámuk 6., 7., 8., 9. és 14.)⁴ Teleki ezeket Mátyás király levelei közt találta meg, de tartalmazza őket a Héderváry-kódex is.⁵

A Janus Pannonius levelek másolatainak forrása után kutatva, meg kell említeni, hogy 1515-ig, vagyis a másolatok készítésének évéig már

¹ Fraknói V.: Mátyás király levelei. Külügyi osztály. 1. köt. 1458—1479. Bp., 1893.

² *Epistolae Matthiae Corvini regis Hungariae*... 1—4. tom. (Ed. Emercus Kelcz.) Cassoviae, 1743—44. — Katona I.: *Historia critica regum Hungariae*. XIV. ord. 7. tom. 1458—1464. 394. l. — *Iani Pannonii poemata*. 1. pars. Traiecti ad Rhenum. 1784. *Iani Pannonii opusculorum pars altera*. Uo. Ed. S. Teleki.

³ Fraknói i. m. V—VII. 1.

⁴ Teleki i. m. 2. pars 70. l. „*Iani Pannonii epistolae, quarum quaedam una cum eiusdem carminibus editae, pleraequae autem epistolis Matthiae regis passim intermistae leguntur.*”

⁵ A kódexre l. Décsényi Gyula: Mátyás király leveleskönyve a gróf Khuen-Héderváry család könyvtárában. — MKSz. 1891. 170. l.

nyomtatásban is megjelent sok Janus Pannonius mű, így 1512-ben Bécsben Adrianus Volphardus Transsilvanus kiadásában, 1513-ban Bolognában Sebastianus Magius Hungarius, 1514-ben pedig Bécsben Johannes Camerarius gondozásában. A kiváló humanista által írt levelek azonban nem találhatók ezekben, sőt az 1518. évi baseli Frobenius által kiadott kötet is csak a Janus Pannoniushoz írt leveleket tartalmazza.

A gyűjtemény végén található négy levélmásolat kiadatlan. Kettő datálatlan, egy 1505-ös, egy pedig 1508-as keltezésű.

Az ismeretlen másolatok nyilvánosságra hozatalával adalékul szeretnénk szolgálni a XV. századi és a XVI. század eleji forráskutatáshoz.

MÁTYÁS LEVELEI:

1. (11)*

[1463 tavaszán]

II. Pius pápának. A zágrábi püspökség betöltése és a váradi Szt. László káptalan alapítása ügyében. Pray IX. kötet, 214. l.

Kiadva: Fraknói 29. sz. alatt.

2. (12)

[1463 szeptember 28.]

II. Pius pápának. Ajánlja követét Márk knini püspököt, kit másod ízben küld Rómába. Pray IX. kötet, 215 l.

Kiadva: Fraknói 33. sz. alatt.

Változat: A szöveg elején „Beatissime pater” után „post devotam commendationem ad pedum oscula beatorum”. A szöveg vége „supplebit”-től hiányzik.

3. (1)

[1464 január 27]

II. Pius pápának. Jelentést tesz bosnyákországi hadjárata felől. Pray IX. kötet, 203—209 l.

Kiadva: Fraknói 36. sz. alatt.

Változat: Néhány jelentéktelen szó, vessző kihagyás. Dátum 1464. január 22.

* A zárójelben a kéziratban való előfordulásának sorszámai vannak megjelölve.

4. (8)

[1464 április]

Moro Kristóf velencei dogénak. Köszönetét fejezi ki, hogy a koronázási ünnepélyen külön követ által képviseltette magát. Pray IX. kötet 215. l.

Kiadva: Fraknoi 37. sz. alatt.

5. (16)

[1464 szeptember]

Moro Kristóf velencei dogénak. Szerencsekívánatait fejezi ki a velencei származású II. Pál pápa megválasztása alkalmából. Pray IX. kötet 217. l.

Kiadva: Fraknoi 47. sz. alatt.

Változat: Dátum: Budae 1467.

6. (15)

[1464 december vége ??]

Ismeretlen címzettnek.

Kiadatlan: Pray IX. kötet, 217. l.

Szöveg: Fuit hiis diebus apud nos fidelis noster Andreas Pankyrher, amicus noster qui dixit nobis nonnulla pro parte vestri, circa illud negotium. Jam pridem inter nos tractatum fecimus ei votivam relatorum quam ipse plenius vobis exponet, sed adhuc ut melius nos mutuo intelligamus et si qua insuper expedienda sunt, concludamus, fidelitatem vestram seriose requirimus quatenus personaliter in oppidum Tholna ad nos venire non postponatis, ubi ad proximum nativitatis domini festum, cum ceteris prelatiis et baronibus nostris, de negotiis Regni consiliaturi et per aliquot dies moraturi summus etc.

7. (20)

[1465 február elején]

II. Pál pápának. Ajánlja követeit: a pécsi püspököt és Rozgonyi Jánost. Pray IX. kötet 219. l.

Kiadva: Fraknoi 54. sz. alatt.

Változat: A szöveg vége „edoctos”-tól hiányzik.

8. (17)

[1465 február elején]

A bíbornoki collegiumnak. Ajánlja követeit. Pray IX. kötet, 218. l.
Kiadva: Fraknói 55. sz. alatt.

9. (18)

[1465 február elején]

A Rómában tartózkodó bíbornokoknak. Ajánlja követeit. Pray IX. kötet, 218. l.

Kiadva: Fraknói 56. sz. alatt.

Változat: A szöveg végén a levél keltezésének helye meg van jelölve. „Ex Budae”.

10. (19)

[1465 február elején]

Moro Kristóf velencei dogénak. Ajánlja követeit. Pray IX. kötet 218. l.

Kiadva: Fraknói 57. sz. alatt.

Változat: A szöveg végén a levél keltezésének helye meg van jelölve. „Ex Budae”.

11. (10)

[1465 február közepe táján]

II. Pál pápának. Az esztergomi érsekké kinevezett Vitéz János megerősítését kéri. Pray IX. kötet 214. l.

Kiadva: Fraknói 58. sz. alatt.

Változat: A szöveg végén a levél keltezésének helye meg van jelölve. „Ex Budae”. A szövegben néhány jelentéktelen szórendi változtatás, betoldás, kihagyás van.

12. (14)

[1465 október közepe táján]

III. Frigyes császárnak. Válaszol mentegetőző levelére a Sopron városa ellen intézett támadás alkalmából. Pray IX. kötet 216—217 l.

Kiadva: Fraknói 85. sz. alatt.

13. (8)

[1465]

II. Pál pápának. A vránai perjelenségek Zápolyai Imre részére történt adományozásához jóváhagyását kéri ki. Pray IX. kötet 214. l.

Kiadva: Fraknoi 99. sz. alatt.

14. (9)

[1466 január 10.]

II. Pál pápának. A zágrábi püspökség javadalmának a pécsváradi apátsággal való gyarapításához jóváhagyását kéri ki. Pray IX. kötet 213. l.

Kiadva: Fraknoi 102. sz. alatt.

VITÉZ JÁNOS LEVÉL:

15. (7)

[1460]

Jakab bíborosnak. A zágrábi püspökség betöltése és Debrenthei Tamás ügyében. Pray IX. kötet 212. l.

Kiadva: Kelcz I. kötet 21—23 l. (Ezt idézi Katona, VII. kötet 394—395 l.)

JANUS PANNONIUS LEVELEK:

16. (4)

[1462]

Franciscus Todeschini — Piccolomini sienai bíboroshoz. Márk tinnini püspök megbízatása ügyében. Pray IX. kötet 210. l.

Kiadva: Teleki II. kötet. 80. l.

Változat: Nincsen keltezés.

17. (5)

[1462]

Carvajal János bíboroshoz. Ajánlja Márk tinnini püspököt. Pray IX. kötet 211. l.

Kiadva: Teleki II. kötet. 81. l.

Változat: A dátum 1464, 1462 helyett.

18. (2)
[1462]

Jacobus Piccolomini Ammanati páviai bíboroshoz. Márk tinnini püspök küldetéséről. Pray IX. kötet 209. l.
Kiadva: Teleki II. kötet. 81—82. l.
Változat: Nincsen keltezés.

19. (3)
[1462]

Alexander Oliva de Saxoferrato bíboroshoz. Márk tinnini püspök küldetéséről. Pray IX. kötet 209. l.
Kiadva: Teleki II. kötet. 83—84. l.
Változat: A dátum 1463, 1462 helyett.

20. (6)
[1463]

Alexander Oliva de Saxoferrato bíboroshoz. Márk tinnini püspök küldetéséről. Pray IX. kötet 211. l.
Kiadva: Teleki II. kötet. 92—93. l.
Változat: Nincsen keltezés.

EGYÉB SZERZŐK LEVELEI

21. (24)
[1505]

Kőszeg plébánosa Bakócz Ferenc győri püspöknek Szakony kápolnája ügyében.

Kiadatlan. Pray IX. kötet 221. l.

Szöveg:

Reverendissime in Christo Patre et Domine, Domine mihi gratiose. Iterum compellor vestre R. humanitati querulose insinuare immanem erga pauperes meos de Zakon gravitatem, qui ob capellam quando ibidem excommunicationes interdicto graviter tam opprimuntur, ut dictu sit miserabile, pregnans ipse sacra sine communione patiuntur, infantesque illarum sacro non mersi fonte decedunt. Et, o heu, tam innocentes anime ingenti gemitu crudeles ad inferos decedunt, hoc autem ipsum universum malum non vestra puto inferri voluntate sed potius a vestris ministris et vicegerentibus quam amplioriavaricie inhiantes florenum a pauperibus ob nominatam ipsam capellam quotannis exigere volunt cum tum nec unquam prius scitam sit exac-

tum aliquem fuisse florenum memorata de capella, et ideo cum jam pauperes mei eum florenum exolvere recusent puniuntur ut super memoravi, quam crudeliter. Ipsi etiam miseri mei cupiunt interim precipue in extremis sacramenta sibi non denegari, quo lis ista finaliter ac iuste terminata sit, sed vicegerentes quicumque sint, ipsi crudelitatem amplirem exercentes tot animas sacramentorum denegatione nigra sub tartara trudunt. Immites, quapropter generose spiritualiter unire princeps presulque sapientissime, velite manum mittere ut a talibus iam tandem cessaretur, nequidem nanquamo(!) tantam immanitatem super pauperes meos in persona Maiestatis regie pati diucius vel amplius consultare me oporteret, certe ego, quod ad vestram gratiam vestraque iura pertinere visum est, de meis subdite semper et integre reddere curavi, nec passus sum quorumque meorum unquam quid vestrorum iurium non reddere sed et adhuc vestra humanissima sapientia, me non alium quam benevolentissimum ad omnia vestra, semper cognoscet, si modo et pauperes utrumque iniuria affectos, a talibus exonerare periculis volueritis quod sit spero, liberatissime faciete valete presul dignissime, date ex Keszegh. 1505 etc.

22. (22)

[1508 augusztus 9.]

Kajáry István győri kanonok ismeretlen főpaphoz.

Kiadatlan. Pray IX. kötet 220. l.

Szöveg:

Salutem cum orationum suffragiis honorabilis religiosissime pater in Christo precolende, si vales bene est. Ego enim adhuc Dei optimi benigne ex clementia inter tot et tanta funera, que in nos piissimus deus propter nostra peccata immisit bene valeo. Fratres autem nostri adhuc, de quibus antea non memini in litteris meis, vivunt et aurofruuntur vitali, licet modo cunctis sit pestifera, multi tamen in civitate nostra peste corruerunt. Rector capelle triduo vitam suam efflavit, et in domino plebano vix spiritus miserrimus persistere potuit, ita ut iam ultimus halitus eius expectabatur, alii infiniti aut morte corruerunt, aut egra trahunt corpora, scholastici mei pene omnes diffugierunt, aut mortui sunt, etiam foris audio ex ipsis morti occubuisse. Iam etiam Jaurinum invasit, et Vesprimii fores pulsant, et in vicinia nostra ubique magnus horror movetur. Jam cessat symphonia non sonat cythara, deest in plateis thorea, sed terribilissima tuba ecclesie assidue horrenda sonat et sepius repetitur dies illa videlicet quando celi, cum optime pater interim, bene vale et ora pro nobis ut vivamus si Deo placet, et sinamus in sanctitate et iustitia omnibus diebus nostris, ex schola Papensi in vigilia sancti Laurentii 1508 Stephanus de Kayar etc.

23. (21)

[?]

Franciscus Albensis ismeretlen főpaphoz.

Kiadatlan. Pray IX. kötet 219. l.

Szöveg:

Reverendissime domine, domine mihi colendissime, audivi a maioribus meis fuisse consuetudinem apud Parthos populos, ut nullus unquam vel vel regem principam puempiam salutatum adire presumeret. Nisi quid haberet quod loco muneris offerre possit, quam consuetudinem cum alias hec patria nostra cum illis communem habeat. Non ausus fui et ego eminentissime princeps presul ante verendissimum conspectum tuum vacuis comparare manibus. Nec tanta rusticitate preditus quin aliquid quod mee saltem conditioni conveniret te enim magnum maiora deo offerem. Et ita quidem munusculum istud per quod exiguum tue Dominationi reverendissime tam meo, quam pientissimi genitoris mei nomine oblatum offero ut illa potius velit alium dante (quit certe totus syncerus est viri et tibi addictus) metiri, quod ipsius muneris magnitudinem vel ut melius dicam tenuitatem, syncerum siquidem et hilarem datorem et Deus non respuit qui maior est acceptor mentium quam vel personarum vel munerum, quandoquidem mola litant falsa qui non habent thura ut ait Plinius. Reliquum est reverendissime domine ut tandem el me ipsum et dulcissimum genitorem meum una cum servitiis nostris tibi unire commendem, dixi etc. Franciscus Albensis etc.

24. (23)

[?]

Ismeretlen író ismeretlen címzettnek a tudományos kutatás módszeréről.

Kiadatlan. Pray IX. kötet 220-221. l.

Szöveg:

Compertum esse omnibus nemo vel rationis non experts ambigit nihil esse omnium, quo intellectualis esuries tam affatim quam continue perscrutationis et assidue exercitationis industria contentetur, tanto itaque exercicii nunc precogitato. Non indignum arbitratus sum, cras ubi primis fulserunt phetencia frena ignibus, atque stata confraternitate acta fuerint sacrificia, has pro subditorum utilitate cum sophismate annexo exanimate questiones.

Experientia quidem docente cognovimus exercicium ad acquisitionem doctrinae sapientialis et constantiam, non mediocriter semper prefuisse itaque interdum expedit, ad publice disputationis monumenta ascendere et concessalium virium experienciis variis exerceri. Eapropter crastina luce cumprimum lux puniceos detexerit ortus, et

erudita Minerve caterva confraternitate stata peregerit sacrificia,
has subscriptas cum sophismate annexo pro ampliori exercicii nostri
iuvando Deo sanctum discutiemus questiones. etc.

EPISTOLARIO DEL 1515 NELLA BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
DI BUDAPEST

(Lettere inedite del Rinascimento)

(RIASSUNTO)

Il nono volume della Collezione Pray, custodita nella sezione manoscritti della Biblioteca Universitaria di Budapest, contiene una raccolta di lettere di ventiquattro fogli, copiata nel 1515. Parte del materiale figura in pubblicazioni fondate su altre fonti, ed il grosso n'è anche uscito per le stampe.

La raccolta consiste in un insieme di ventiquattro lettere in copia. Quattordici di esse sono del re Matia Corvino, una di Giovanni Vitéz, cinque di Giano Pannonio, e quattro di autori del principio del secolo XVI. Una missiva di Mattia è senza data ed inedita. Delle epistole di Giano Pannonio cinque furono pubblicate per la prima volta nel 1784, a cura di Sámuel Teleki.